

נוהל הטיפול בתלמיד שנמצא מעורב בשימוש בסמים

משרד החינוך התרבות והספורט

חוזר המנהל הכללי

חוזר מיוחד ו' (התשנ"ח)

עמוד

תוכן העניינים

3	.....	עם החוזר
4	.....	א. מבוא
5	.....	ב. הרקע
6	.....	ג. הגדרות
7	.....	ד. נוהל הטיפול בתלמיד
9	.....	ה. ההליכים הפלייליים למימוש אי-תביעה

נספחים

11	.....	הנוהל המשטרתי	נספח א
14	.....	שעות החקירה ומקומה	נספח ב
15	.....	פעולות שירות המבחן לנוער	נספח ג
17	.....	ועדות מעקב	נספח ד
		הנחיות ייחודיות המומלצות להיערכות בית-ספרית בעקבות	נספח ה
19	.....	אירוע סמים	
21	.....	רשימת הגורמים המטפלים בנושא	נספח ו

עם החוזר

משרד החינוך התרבות והספורט מייחס ערך חינוכי רב להפעלת תכניות מניעה בתחומי החומרים הפסיכואקטיביים בכלל ובנושא הסמים בפרט.

אנו משקיעים משאבים וידע מקצועי רב בהכשרת יועצים ומורים ומקנים להם כלים חינוכיים ומתודיים להפעלת התכניות החינוכיות בהתאמה לשלבי התפתחותו של הילד וכחלק מהתכניות החינוכיות והלימודיות המופעלות בבית הספר.

יחד עם זאת, על פי המחקרים האחרונים שנעשו במדינת ישראל כ-9.6% מבין תלמידי בתי הספר מעורבים בשימוש מזדמן בסמים, דבר המעורר דאגה בלב כולנו.

השימוש בכל סוגי הסמים הבלתי חוקיים, לכל מטרה שהיא, אסור על פי החוק במדינת ישראל.

חוזר מיוחד זה יעדכן באופן מפורט את מערכת החינוך בדבר נוהל הטיפול בתלמיד שנמצא מעורב בסמים, וזאת במטרה לאפשר לו להפסיק את מעורבותו ולחזור ולתפקד כאדם שלם, השומר על צלמו ועל דמותו כבן אנוש, ללא שימוש בחומרים מסוכנים אלה. הוראות חוזר זה חלות על כל עובדי מערכת החינוך, ויש להקפיד על מילוי במדויק.

השירות הפסיכולוגי-הייעוצי ומערך הפיקוח המחוזי עומדים לרשות המערכת בכל שאלה והתלבטות.

בן-ציון דל

המנהל הכללי

א-9

למידה וחינוך / חינוך מיני, סמים וכו'
3 חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997

**א.
מבוא**

משרד החינוך התרבות והספורט רואה בהפעלת תכניות מניעה בנושאי עישון, אלכוהול וסמים מסר חברתי, ערכי וחינוכי חשוב. תכנית המניעה תופעל בהתאם לעקרונות המניעה ולתכנית המסגרת (לכיתות א"י"ב) המומלצת על ידי השירות הפסיכולוגי-הייעוצי (התשנ"ו, 1996) והמצויה בכל מוסדות החינוך במדינת ישראל.

ההתמודדות החינוכית בנושאי עישון, אלכוהול וסמים מחייבת התערבות בשתי רמות:

א. הפעלת תכניות מניעה חינוכית לכלל התלמידים, במטרה להקנות להם כלים לבחור בחיים עצמאיים, ערכיים ובריאים, ללא שימוש לרעה בחומרים אלה

ב. טיפול פרטני ומערכתי במקרים של מעורבות תלמידים בשימוש בסמים.

חוזר זה מנחה את מערכת החינוך בגישה משפטית וחינוכית ייחודית לנושא השימוש בסמים, והוא מחליף את סעיף 243 בחוזר מג/9.

למידה וחינוך/חינוך מיני, סמים וכו'
חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997

4

א-9

נוהל זה מחייב כל מוסד חינוכי, יסודי ועל-יסודי, שבפיקוח משרד החינוך התרבות והספורט. מנהל בית הספר יביא נוהל זה ואת עקרונותיו לידיעת כל הצוות החינוכי והטיפול, וכן לידיעת ההורים והתלמידים, ויפעל לביצועו.

ההנחיות החדשות כוללות –

1. את הנחיות משרדנו לטיפול בתלמיד שנמצא מעורב בשימוש בסמים;
2. את הנוהל המשטרתי לטיפול בקטינים המשתמשים בסמים (נספח א);
3. את נוהל הפעולה של שירות המבחן לנוער (נספח ג);
4. הנחיות להקמת ועדות מעקב מחוזיות וארציות (נספח ד).

ב. הרקע
לפני ארבע עשרה שנים פורסמו לראשונה הנחיות היועץ המשפטי לממשלה שעל פיהן גובש נוהל הטיפול בתלמיד שנמצא מעורב בשימוש בסמים (ראה חוזר מג/9, סעיף 243).

במשך השנים נרכש ניסיון רב בטיפול בסוגיה זו, והועלו שאלות ובעיות שלא ניתנו לגביהן תשובות ברורות בנוהל הקודם. מסיבה זו הוקמה ועדה שהיו שותפים בה משרד החינוך התרבות והספורט, המשטרה, הרשות למלחמה בסמים ומשרד העבודה והרווחה, במגמה לעדכן את ההנחיות, להוסיף עליהן דברים ראויים שהדעת לא ניתנה להם בעבר, לגרוע הוראות שעבר זמנן ולהבהיר סוגיות אחדות שלא היו בהירות דיין.

המלצות הוועדה לעדכון ההנחיות קיבלו את אישורו של היועץ המשפטי לממשלה ביום ב' בטבת התשנ"ז (12.12.96), והן מופצות לכל הגורמים המוזכרים לעיל.

מטרת ההנחיות של היועץ המשפטי לממשלה היא לאפשר הליך אי-תביעה (א"ת) על-תנאי לקטין (בן 12-18) המעורב בשימוש בסמים (תלמיד שהגיע לגיל 18 הוא בגיר, ואין נוהל זה חל לגביו).

הנוהל המפורסם בזה תואם עם משטרת ישראל, עם משרד המשפטים ועם משרד העבודה והרווחה (שירות המבחן לנוער).

אלה העקרונות המנחים נוהל זה:

- 1) לפי פקודת הסמים המסוכנים, השימוש בסמים במדינת ישראל, ובכלל זה חשיש, מריחואנה, אקסטזי ו-L.S.D, הוא עברה על החוק.
- 2) גם שימוש עצמי בסמים הוא עברה על החוק.

ג. הגדרות

- 1) "סם" (לצורך נוהל זה): כל הסמים הרשומים בפקודת הסמים המסוכנים, ובכלל זה חשיש, מריחואנה, L.S.D וכדורי אקסטזי, למעט סמים נלקחים בהזרקה ובהסנפה.
- 2) "מעורבות בסמים": מעורבות בעברה כלשהי הקשורה בסם המוגדר כסם מסוכן בפקודת הסמים המסוכנים (ראה נספח ב).
- 3) "תלמיד המעורב בשימוש בסמים": תלמיד שעל פי חקירת המשטרה נמצא משתמש באופן מזדמן ולא קבוע, ואינו מעורב בסחר, בהפצה, בשידול או בהדחת תלמידים אחרים לשימוש בסמים.
- 4) "מתמכר" – תלמיד המשתמש בסמים באופן קבוע, בנפרד או ביחד עם אחרים.
- 5) "מפיץ": תלמיד המעורב בתהליך הפצה של סמים גם על ידי שכנוע, הדחה ושידול לצורך סם.
- 6) "מידע": הכוונה לכל מידע שהגיע לבית הספר, מכל מקור שהוא.
- 7) "הליך א"ת – על תנאי סמים": הליך משטרתי לגבי חשודים בביצוע עברות סמים. הליך זה מאפשר אך ורק לקטין (בן 12-18) שהשתמש בסמים סיכוי לגניזת חומר החקירה ללא רישום פלילי, בתנאי שהקטין קיבל על עצמו תכנית חינוכית טיפולית, אם הוחלט על כך.
- 8) הוועדה הבית ספרית: ככלל יקים מנהל בית הספר ועדה בית ספרית קבועה ויעמוד בראשה. חברי הוועדה יהיו מנהל בית הספר, יועץ, מחנך, פסיכולוג וגורמים נוספים שהמנהל יחליט עליהם. הוועדה תתכנס במקרים שבהם תתקבל הודעה מהמשטרה. לוועדה יחמן קצין מבחן לנוער. הוועדה תחליט על תכנית חינוכית טיפולית.
- 9) תכנית חינוכית-טיפולית: הכוונה לכל תכנית שהוועדה הבית ספרית תחליט עליה ואשר תאושר על ידי קצין מבחן. התכנית הטיפולית מאפשרת גם הפניה למסגרות בקהילה מחוץ לבית הספר (תחנות אל-סם, תחנות בריאות הנפש וכו').

6 למידה וחינוך/חינוך מיני, סמים וכו'
חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997

10) קצין/עובד נוער במשטרה: שוטר שעיסוקו בקטינים עוברי חוק בגיל 12-18, בחקירות, בפיקוח, בבילוש, במניעת עבריינות נוער ובהסברה.

11) קצין מבחן לנוער: עובד סוציאלי במשרד העבודה והרווחה שעל פי החוק מופנה אליו על ידי המשטרה כל קטין החשוד בפלילים, ובכלל זה שימוש בסמים כפי שמתואר בנוהל זה. קצין המבחן לנוער הוא האחראי לאישור וליישום התכנית הטיפולית שהוועדה הבית ספרית החליטה עליה וכן על ההמלצה למשטרה על גורל האי־תביעה.

ד. נוהל הטיפול בתלמיד
נוהל הטיפול מנחה את מנהל בית הספר במצבים המפורטים להלן. ככלל יוכל מנהל בית הספר להיוועץ עם קצין/עובד נוער במשטרה בכל אחד מהמצבים. המנהל יודא שההורים מיועדים. אין להוציא תלמידים מבית הספר בגין עברת סמים.

מצב 1

מנהל בית הספר קיבל מהמשטרה מידע על תלמיד שנחקר בעברה של שימוש בסמים, בהליך אי תביעה (א"ת).

הנהלים

1. המנהל יודיע על כך, ללא פרטי הזיהוי, למפקח הכולל של בית הספר ולמפקח הממונה על הנושא בלשכת המחוז. המפקח הממונה על נושא הסמים יעביר את המידע למפקח האחראי לנושא בשירות הפסיכולוגי־הייעוצי במשרדנו ולמנהל המחוז.
2. המנהל ייזום קשר עם שירות המבחן לנוער.
3. המנהל יכנס את הוועדה הבית-ספרית, בתיאום עם קצין המבחן לנוער שבית הספר נמצא באזורו. בהתאם לנסיבות ניתן לכנס את הוועדה ללא קצין המבחן, ובלבד שהדבר נעשה בהסכמתו.
4. המנהל יכין עם הוועדה הצעת תכנית טיפולית עבור הקטין, שתקבל את אישורו של קצין המבחן לנוער.
5. קצין המבחן לנוער ידאג לקבל בהמשך דיווח מכל גורם מטפל על ביצוע תכנית הטיפול ועל מצבו של הקטין. קצין המבחן יעביר את המלצתו למשטרה וידווח לבית הספר על החלטת המשטרה.
6. מנהל בית הספר רשאי לפנות לקצין המבחן לנוער לקבלת מידע על מהלך התכנית שנקבעה במשותף.

מצב 2

מנהל בית הספר קיבל משירות המבחן לנוער מידע על תלמיד שנחקר בעברת סמים.

הנהלים

1. המנהל יודיע על כך, ללא פרטי הזיהוי, למפקח הכולל של בית הספר ולמפקח הממונה על הנושא בלשכת המחוז. המפקח הממונה על הנושא יעביר את המידע למפקח האחראי לנושא בשירות הפסיכולוגי-הייעוצי במשרדנו.
2. המנהל יכנס את הוועדה הבית-ספרית, בתיאום עם קצין המבחן לנוער שבית הספר נמצא באזורו. בהתאם לנסיבות ניתן לכנס את הוועדה ללא קצין המבחן, ובלבד שהדבר נעשה בהסכמתו.
3. המנהל יכין עם הוועדה הצעת תכנית טיפולית עבור הקצין, שתקבל את אישורו של קצין המבחן לנוער.
4. קצין המבחן לנוער ידאג לקבל בהמשך דיווח מכל גורם מטפל על ביצוע תכנית הטיפול ועל מצבו של הקטין. קצין המבחן יעביר את המלצתו למשטרה וידווח לבית הספר על החלטת המשטרה.

מצב 3

הגיע למנהל בית הספר מידע ספציפי מאת גורמים אחדים, בית ספריים או חוץ-בית-ספריים, למעט המשטרה, על תלמידו המעורבים בסמים.

הנהלים

1. המנהל ימסור את המידע שבידו למשטרה: לקצין/עובד הנוער בתחום אזור בית הספר או לקצין הנוער המרחבי.
(ראה נספח א, 1 ו-2).
2. המנהל יידע את התלמיד ואת הוריו כי נמסרה הודעה למשטרה.
3. מנהל בית הספר אינו רשאי לחקור תלמידים, להעסיק חוקרים פרטיים ולדרוש בדיקות בגוף התלמידים כדי לגלות משתמשים גם אם הדבר נעשה בהסכמה בכתב של התלמידים והוריהם ככלל תיערך חקירת המשטרה בשעות היום, אך לא במסגרת חינוכית (ראה נספח ב).
4. המנהל יודיע על המידע שקיבל, ללא פרטי זיהוי, למפקח הממונה על הנושא בלשכת המחוז וכן למפקח הכולל על בית הספר. המפקח הממונה במחוז יעביר את המידע למפקח האחראי לנושא בשירות הפסיכולוגי-הייעוצי במשרדנו.

5. המנהל יחכה להודעה מהמשטרה או מקצין המבחן לנוער על פתיחת הליך א"ת על תנאי. לאחר ההודעה הוא יפעל על פי הנהלים במצב א"3.

6. המנהל יפעיל תכנית חינוכית בבית הספר על פי הנחיות המשרד או ייזום פעילות ייחודית המותאמת למקרה המסוים (ראה נספח א).

מצב 4

מנהל בית הספר קיבל מידע כללי על שימוש בסמים בבית הספר או בסביבתו.

במקרה זה המנהל יתייעץ עם קצין נוער במשטרה בדבר המשך הפעילות המשטרית.

מצב 5

מורה או היועץ או כל גורם אחר בבית הספר קיבל מידע כלשהו כי תלמיד מעורב בשימוש בסמים או מידע על מתמכרים ועל מפיצי סמים. המורה, היועץ או כל גורם אחר יביא מידע זה לידיעת מנהל בית הספר, והמנהל ינהג על פי האמור במצבים 1, 2, 3 ו-4.

א. חקירת התלמיד תיערך, ככלל, בתנת המשטרה (ראה נספח ב).

ב. הליך איתביעה

- 1) רק תלמיד שהשתמש באופן חד-פעמי או מזדמן בסמים יכול לזכות בתהליך איתביעה.
- 2) על התלמיד ועל הוריו לחתום על טופס אזהרת קטין במשטרה.
- 3) התלמיד יסכים לקבל על עצמו תכנית טיפולית שהוחלט עליה בוועדה הבית-ספרית, בהסכמת קצין המבחן לנוער.
- 4) התלמיד יעמוד בתבחינים (בקריטריונים) המוגדרים בנוהל המשטרתי (ראה נספח א).
- 5) שירות המבחן ימליץ לגנוז את התיק בא"ת והמשטרה תקבל את ההמלצה.
- 6) תלמיד שעמד בתכנית שהוצעה לו, לא יירשם שמו במרשם הפלילי כמי שנפתח נגדו תיק חקירה (ראה נספח א).

ה. ההליכים הפליליים למימוש איתביעה

א-9

9 למידה וחינוך / חינוך מיני, סמים וכו'
חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997

ג. תלמידים שלא יוכלו לזכות בהליך אי-תביעה

- 1) תלמיד שהשתמש באופן חד-פעמי או מזדמן בסמים, וסירב לקבל על עצמו את התכנית הטיפולית כפי שסוכם בוועדה הבית ספרית או לא עמד בה, תפעל המשטרה בהליכים הרגילים לעניין זה (ראה נספח א).
- 2) תלמיד המשתמש בסמים באופן קבוע או מפיץ סמים או מעורב בעברה כלשהי הקשורה בסמים הנלקחים בהזרקה ו/או בהסנפה, תפעל המשטרה בהליכים הרגילים לעניין זה (ראה נספח א).

נספח א
הנהל המשטרתי

נספחים

להלן הנהל המשטרתי לטיפול בקטינים (תלמידי בתי ספר או הנהל המשטרתי אחרים) המעורבים בעברות סמים:

1. כללי

- א. הנחיית היועץ המשפטי לממשלה 51.056 מתאריך 1.12.86 עודכנה. לנוסח החדש שותפים המשטרה, משרד העבודה והרווחה, משרד החינוך התרבות והספורט והרשות למלחמה בסמים.
- ב. העדכון קיבל את אישורו של משרד המשפטים, והוא מופץ בכל הגופים המוזכרים לעיל.
- ג. הליך "אי־תביעה – סמים" הוא הליך אי תביעה "על תנאי". החלטת המשטרה לגבי גורל חומר החקירה תינתן לאחר קבלת חוות דעתו של קצין המבחן, כמפורט להלן.
- ד. אזהרת הקטין החשוד תיעשה על גבי טופס "אזהרת קטין: אי־תביעה – סמים".

א-9

11 למידה וחינוך/חינוך מיני, סמים וכו'
חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997

ה. ההנחיה בנספח זה כוללת את ההוראות המתייחסות ליחידות הנוער, לשירות המבחן לנוער ולמשרד החינוך התרבות והספורט, כדי לאפשר לקורא להכיר את ההליך "אי תביעה – סמים" בשלמותו.

2. פעולות המשטרה

- א. נפתחה חקירה נגד קטין בגין שימוש בסמים מסוכנים והחזקה לצורך שימוש עצמי (למעט הזרקה והסנפה של סמים), תשקול המשטרה אם לפתוח נגדו תיק פלילי או לנקוט לגביו הליך של "אי תביעה" (להלן: א"ת).
- ב. המשטרה תימנע מפתיחת תיק פלילי נגד קטינים החשודים בעברות ה"ל אם יתמלאו כל התנאים האלה:
- 1) אין רישום קודם (כולל א"ת) או מידע על שימוש קודם בסמים. (במקרים חריגים ניתן לאשר א"ת בעברה שנייה, כאשר האירוע הראשון לא היה בגין עברת סמים).
  - 2) הקטין אינו משתמש בסמים שימוש קבוע, סדיר ומתמשך, והוא לא היה היוזם לקניית הסם, לא הפיץ אותו, לא סחר בו, ולא שידל קטינים אחרים להשתמש בו.
  - 3) הקטין גילה לחוקר את מקורות הסם. (הממונה על החקירה רשאי להמליץ על א"ת בנסיבות מיוחדות שבהן התרשם כי הקטין פוחד לגלות את מקורות הסם או אינו יודע מה הם).
  - 4) הקטין מודה בעברה ומתחייב לקבל טיפול, כמוזכר בסעיף ה – ב, 3 של חוזר זה.
- ג. הודעה על פתיחה בחקירה תועבר לידיעת שירות המבחן לנוער כמתחייב בחוק.
- ד. הודעה על פתיחה בחקירה תועבר לידיעת הורי הקטין.
- ה. הקטין והוריו יחתמו בפני הממונה על החקירה על טופס "אזהרת קטין: אי תביעה – סמים".
1. יש להדגיש בפני ההורים את הדברים האלה:
    - 1) בשלב זה אין עדיין החלטה אם לגנוז את חומר החקירה בהליך א"ת או לפתוח תיק פלילי ולהעמיד – את הקטין לדין.
    - 2) הודעה על החקירה תישלח לשירות המבחן לנוער, כאמור בחוק.
    - 3) הקטין והוריו יוזמנו לקצין המבחן לצורך הערכה וחוות דעת.

4) החלטת המשטרה תיקח בחשבון את חוות הדעת של קצין המבחן לנוער (שתואמה עם הוועדה הביתספרית, אם התלמיד קטין). חוות הדעת תפרט, בין השאר, אם הקטין השתתף בטיפול שהומלץ על ידי שירות המבחן.

ז. 1) הממונה על החקירה ישקול העברת דיווח בעל פה גם למנהל בית הספר, במקרים האלה:

א) העברה נעשתה בבית הספר או בסביבתו הקרובה.

ב) המעורבים בעברה הם התלמידים בבית הספר.

ג) קיים שיתוף פעולה בתחום הסמים.

2) אם החליט הממונה על החקירה לדווח למנהל בית הספר, הוא יציין את דבר ההודעה על גבי טופס ההפניה לשירות המבחן.

ח. חוות דעתו של קצין המבחן חייבת להתקבל במשטרה עד שלושה חודשים מיום העברת "טופס הפניית קטין" לשירות המבחן. על פי בקשה מנומקת של קצין המבחן ניתן להאריך את התקופה בחודש נוסף.

ט. קבלת ההחלטה לגבי גורל חומר החקירה תיעשה לאחר קבלת חוות הדעת של שירות המבחן או בתום 4 חודשים ממועד ההפניה, גם אם טרם נתקבלה חוות הדעת, או אם הודיע קצין המבחן שהקטין לא נענה להזמנתו.

י. המשטרה תשקול את המלצת קצין המבחן ותחליט אם לגנוז סופית את חומר החקירה כ"אי תביעה" או לפתוח תיק פלילי ולהביא את הקטין לדין. אחת העילות העיקריות שלא לנקוט הליך א"ת היא חוסר שיתוף פעולה של הקטין עם קצין המבחן.

יא. המשטרה תודיע על החלטתה לקצין המבחן, לקטין ולהוריו. אם נמסרה הודעה על ההליך למנהל בית הספר, תימסר לו הודעה על ההחלטה על פי בקשתו.

נספח ב שעות החקירה ומקומה

להלן ציטוט מתוך פקודות המטה הארצי:

א. ככלל תיערך חקירת קטין בשעות היום, אך לא במסגרת חינוכית.
ב. אם סבור הממונה על החקירה שדחיית החקירה עלולה להכשילה או שהיא דרושה לטובתו או לביטחוננו של הקטין, יתיר לחרוג מהוראה זו, ינמק זאת בכתב ויצרף את הנימוקים לחומר החקירה. הממונה על החקירה אשר ראה מקום לחרוג מהוראה זו יזמין קטין לחקירה בעת שהותו במסגרת חינוכית, לאחר תיאום עם המנהל, ויפעל בלי לעורר תשומת לב וללא חשיפת הקטין.

לא ייעצר קטין בבית הספר. אם לא ניתן לדחות את המעצר, יש לתאם את אופן ביצועו עם מנהל המקום, כדי שביצוע המעצר לא ייראה כלפי חוץ כפעולה משטרית.

במקרה חריג הממונה על החקירה רשאי לוותר על תיאום זה, אם הוא שוכנע כי הדבר עלול להכשיל את הפעולה או כאשר קיים צורך בהפסקת העברה.

למידה וחינוך/חינוך מיני, סמים וכו'
חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997

14

**נספח ג
פעולות שירות
המבחן לנוער**

א. שירות המבחן הוא האחראי על הטיפול בקטין, בתיאום עם הוועדה הבית ספרית (כאמור ב"ב"4 להלן) ועם גורמים נוספים הקשורים בטיפול בקטין (כגון אל סם, השירות הפסיכולוגי, שירות המבחן וכד').

ב. קצין מבחן שקיבל הודעה מהמשרה, יפעל כדלקמן:

1. יבדוק אם הקטין מוכר בשירות מהפניות קודמות.
2. יזמין את הקטין ואת הוריו בהקדם לשיחת-קבלה.
3. יבדוק אם הקטין לומד בבית-הספר או נמצא במסגרת אחרת.
4. היה הקטין תלמיד, ייוועץ קצין המבחן במנהל בית הספר של הקטין ובוועדה הבית-ספרית, ויתאם עמם את הטיפול בקטין, לרבות ההמלצה למשרה על גניזתו הסופית של חומר החקירה (או על פתיחת תיק פלילי) והתכנית הטיפולית המוצעת. ההחלטות תירשמנה ותצורפנה לתיק הקטין המתנהל בשירות המבחן.
5. במקרים חריגים, על-פי בקשתו של הקטין, הוריו או גורם טיפולי המעורב בטיפול בקטין, קצין מבחן רשאי שלא להיוועץ בגורם בבית ספרו של הקטין. במקרה זה עליו להודיע על כך למפקח המחוזי של משרדנו או לממונה המחוזי של האגף להכרה מקצועית ולתאם עמו את המשך הטיפול בקטין. רישום על הודעה כזו או על היוועצות כזו יצורף לתיק הקטין בשירות.

6. אם הקטין אינו תלמיד בית ספר (כולל בית ספר של ההכשרה המקצועית), יתאם קצין המבחן, במידת האפשר, את התכנית הטיפולית של הקטין עם היחידה לקידום נוער במקום מגורי הקטין או עם גורמים מתאימים אחרים בקהילה.
7. קצין המבחן רשאי להעביר את הטיפול בקטין לגורם אחר, מחוץ לשירות המבחן. במקרה זה על קצין המבחן לוודא שהגורם הוא מקצועי ומוכר ולעקוב אחר תהליך הטיפול עד סיומו.
8. קצין המבחן יודיע למשטרה תוך שלושה חודשים מיום קבלת ההפניה לשירות מהי עמדתו לגבי חומר החקירה: אי-תביעה או פתיחת תיק פלילי. בהודעה או יפרט בקצרה את פרטי הטיפול בקטין ואת הסיבות להמלצתו. במקרים מיוחדים הוא רשאי לבקש הארכה לחודש נוסף.
9. קצין המבחן לא יעכב את הטיפול בקטין, ולא יעכב את הדיווח למשטרה עקב קשיים שמקורם בשיתוף פעולה. בכל מקרה ניתן לפנות לוועדות המעקב, כמפורט בנספח ד של חוזר זה.
10. שירות המבחן יבצע השתלמות בנושא הטיפול בקטינים המשתמשים בסמים לכל קציני המבחן.

נספח ד
ועדות מעקב

תוקמנה שתי ועדות מעקב: אחת מחוזית, בכל מחוז, ואחת ארצית.
א. ועדות מחוזיות

1. תוקמנה ועדות מעקב מחוזיות שתפקידן לעמוד על ביצוע ההוראות בחוזר זה ועל שיתוף פעולה יעיל בין בתי הספר, שירות המבחן לנוער ומשטרת ישראל.
2. חברי ועדת המעקב: קצין הנוער (מחוזי או מרחבי) של משטרת ישראל, קצין המבחן המחוזי והמפקח המחוזי של משרד החינוך התרבות והספורט האחראי על נושא הסמים או נציגו. קצין המבחן המחוזי ירכז את הוועדה. הוועדה תודיע על מועד התכנסותה לפרקליט המחוז, והוא ישקול את השתתפותו.
3. כל ועדה מחוזית תתכנס פעם ב-4 חודשים, והיא תסקור את כל המקרים של אי-תביעה שטופלו בתחום המחוז מאז הפגישה הקודמת (ללא אזכור שמות הקטינים המעורבים).

א-9

17 למידה וחינוך/חינוך מיני, סמים וכו'
חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997

4. הוועדה תתכנס גם על-פי דרישת אחד מחבריה, כל אימת שיתעוררו חילוקי דעות מהותיים לגבי הטיפול בקטין או לגבי דרכי הטיפול המומלצות. הוועדה רשאית לדון בכל מקרה של אי-תביעה, גם אם לא הופנה בתקופה המצוינת בנספח ג'ב, 8.
5. בישיבות הוועדה יירשם פרוטוקול שיהיה פתוח לעיונם של חברי הוועדה הארצית.

ב. ועדה ארצית

1. תוקם ועדה ארצית שישתתפו בה נציגי משטרת ישראל, נציגי שירות המבחן לנוער, נציגי השירות הפסיכולוגי-היעוצי ונציגי הרשות למלחמה בסמים. בראשה יעמוד נציג משרד המשפטים במועצת הרשות למלחמה בסמים.
2. תפקיד הוועדה לבחון את יעילות הנהלים ולהציע הצעות לתיקון, לשמש ועדת ערר, לדון בחילוקי הדעות המתעוררים בשטח ולקבוע מדיניות ארצית, השתלמויות בנושא וכו'.

**נספח ה
הנחיות
ייחודיות
המומלצות
להיערכות
בית-ספרית
בעקבות אירוע
סמים**

השימוש בסמים בקרב הנוער הוא בדרך-כלל אירוע חברתי, וברוב המקרים מעורבים בו תלמידים נוספים. הפרסום והגילוי של בני נוער הלומדים במערכת החינוך והמשתמשים בסמים מצריך התערבות בהתאם לנסיבות. אין לפרסם את שמות התלמידים אלא לגורמים הקשורים ישירות לאירוע.

להלן נסיבות אפשריות לפרסום:

1. פרסום האירוע באמצעות התקשורת והמשטרה
2. דיווח ישיר מהמשטרה לבית-הספר על תלמיד/ים שהשתמש/ו בסמים (ללא פרסום האירוע בתקשורת).

פירוט ההמלצות להתייחסות בעקבות הגילוי

1. במקרה של פרסום האירוע באמצעות התקשורת והמשטרה
  - א. התייחסות מערכתית של בית-הספר שתלמידיו מעורבים באירוע

1) התעדכנות באירוע ותכנון היערכות על-ידי הנהלת בית-הספר

(המטרה: גיבוש דרכי התמודדות חינוכית – פרטנית ומערכתית-קהילתית)

המנהל יודיע למפקח הכולל ולמפקח המחוזי האחראי על נושא הסמים.	המנהל ייוועץ עם יועץ ביה"ס.	המנהל יכנס את הוועדה הבית-ספרית לעדכון ולתכנון תכנית המניעה והטיפול באירוע (הטיפול מערכתי ופרטני).	המנהל יכול להיוועץ בגורמים חוץ בית-ספריים: ביועץ בכיר במדריך מחוזי לנושא, בנציגי הרשות המקומית, בקציני מבחן לנוער, בקציני נוער במשטרה, ברשות למלחמה בסמים.	המנהל ישוחח עם התלמידים ועם ההורים.
---	-----------------------------	--	--	-------------------------------------

2) פעילויות מומלצות בבית-הספר (כל בית-ספר יבחר את סדר הפעולות הרצוי לו)

א) יידוע גורמים בבית-הספר (הורים, מורים)

- עדכון כל חדר המורים בפרטי האירוע
  - יידוע המורים על נוהלי חוזר המנכ"ל החדש והפעולות המתוכננות
  - זימון ועד הורים בית-ספרי
  - יידוע כל הורי בית-הספר על האירוע ועל הפעולות המתוכננות לתלמידים ולהורים.
- יש צורך להדגיש שהחינוך המניעתי הוא מטרה משותפת להורים ולבית-הספר, ולכן חיוני לשתף את נציגי ההורים, כדי לסייע, ובעיקר לשם תכנון פעולות עם הורי בית-הספר.

ב) פעולות עם תלמידים

- דיונים משותפים עם נציגי מועצת התלמידים
- שיחות של מנהל בית-הספר עם התלמידים
- דיונים סביב האירוע בכל כיתות בית-הספר (בהנחיית מחנך, יועץ, איש חוק, פסיכולוג וכו')
- הפעלת תכנית מניעתית חינוכית (בהמשך לתכנית הקיימת או כפתיחה לטיפול חינוכי בנושא).

ג) פעולות עם התלמידים/ים המעורבים/ים באירוע

תכנון תכנית חינוכית-טיפולית במסגרת בית-הספר או מחוצה לו המותאמת לתלמידים/ים המעורבים/ים באירוע.

ד) פעילות עם הורים

- מפגשי הורים ותלמידים
- מפגשי הורים
- סדנאות להורים
- השתתפות הורים בפעילויות כיתתיות
- פעילויות הסברה להורים.

ה. התייחסות מערכתית של שאר בתי-הספר, שתלמידיהם אינם מעורבים באירוע

לפרסום של "אירועי סמים" שמעורבים בהם תלמידים יש השלכות, ברמות שונות, על מבוגרים ועל בני נוער, ולכן

מומלץ שתהיה התערבות חינוכית של כל בתי-הספר בארץ בעקבות פרסום האירוע.

להלן הצעות שונות לגבי אופן ההתערבות החינוכית:

- שיחה ודיון בחדר המורים על האירוע ועל השלכותיו
- יידוע ואזכור של נוהלי חוזר המנכ"ל החדש
- דיון עם מועצת התלמידים על האירוע ועל השלכותיו
- דיונים בכיתות סביב האירוע (בהנחיית מחנך, יועץ, איש חוק, פסיכולוג וכו')
- הפעלת תכנית מניעתית-חינוכית בהמשך לתכנית הקיימת או כפתיחה לטיפול חינוכי בנושא
- מפגשים עם הורים.

2. במקרה של דיווח ישיר של המשטרה לבית-הספר על תלמיד/ים שהשתמשו/ו בסמים (ללא פרסום המקרה בתקשורת)

יש צורך בהתייחסות חינוכית של בית-הספר, וזאת גם במקרה שהמשטרה מדווחת על מקרה אחד או על מקרים בודדים בלבד, שכן השימוש בסמים הוא שימוש חברתי, וברוב המקרים מעורבים בו תלמידים נוספים בהתנסות או בידיעה בלבד. ראה לעיל הצעות לפעילויות מומלצות בבית-הספר.

ד. **מטה שפ"י:** רות לקט, מפקחת אחראית לנושא מניעת שימוש

לרעה בסמים ובאלכוהול, טל' 02-5603239.
ה. הרשות למלחמה בסמים: רח' כנפי נשרים 7, גבעת שאול,
ירושלים, טל' 02-5675911.

א-9

25 למידה וחינוך/חינוך מיני, סמים וכו'
חוזר מיוחד ו' (תשנ"ח) אוקטובר 1997